

Д. І. ТКАЧ

Університет економіки та права “КРОК”, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ДЛЯ ЗОБРАЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПОРТРЕТІВ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ

Наукові праці МАУП. Серія Політичні науки, 2017, вип. 54(3), с. 24–30

Аналізуються можливості використання SWOT-аналізу для зображення психологічних портретів політичних лідерів України, а саме: президентів, прем'єр-міністрів, відомих політиків України. Аналізу підлягають їхні сильні сторони (Strength), слабкі сторони (Weakness), а також можливості (Opportunities) й загрози (Threats).

SWOT-аналіз цілком можливо застосувати для зображення психологічних портретів політичних лідерів, а саме: президентів, прем'єр-міністрів, відомих політиків України. Аналізу підлягають їхні сильні сторони (Strength), слабкі сторони (Weakness), а також можливості (Opportunities) й загрози (Threats).

SWOT-аналіз допомагає встановити зв'язки між найхарактернішими можливостями, загрозами, сильними сторонами (перевагами) і факторами слабкості того чи іншого політичного лідера. А його результати можуть слугувати основою для аналізу психологічних характеристик особистостей, які мали чи мають і сьогодні суттєвий вплив на внутрішню та зовнішню політику України. Головною метою проведення SWOT-аналізу є отримання достовірних даних про можливості політичного лідера приймати виважені рішення в житті держави, а також ті загрози, що можуть постати перед країною у випадку, коли ухвалення певних рішень буде зроблено волюнтаристськи, без врахування висновків експертів і аналізу реальної ситуації в тій чи іншій сфері суспільного життя.

Методика проведення SWOT-аналізу передбачає здійснення кількох етапів:

1. Визначення власних сильних і слабких сторін психологічного портрета політичного лідера. Для цього необхідно скласти перелік параметрів, за якими оцінюватиметься певна особа; по кожному параметру визначити, що є його сильною стороною, а що — слабкою; зі всього переліку вибрати найважливіші сильні і слабкі сторони.

2. Визначення можливостей, які має політичний лідер завдяки своїм позитивним якостям особистості, а також загроз, які можуть спричинити його негативні характеристики [1].

SWOT-аналіз порівняно з іншими методами має як переваги, так і недоліки, основною перевагою якого є простота і доступність проведення, а також гнучкість і наявність безлічі варіантів. Також це систематизація знань про внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на становлення та подальший розвиток особистості; можливість визначити переваги і недоліки політичного лідера, які можуть вплинути на зовнішню політику держави та сформувавши стратегічні пріоритети у цій царині.

Проведення SWOT-аналізу особистості дає змогу: систематизувати структуру його психологічної характеристики; краще розуміти ті чи інші риси його характеру, які відіграють вирішальну роль у прийнятті зовнішньополітичних рішень; відстежувати загальний стан зовнішнього середовища; виділяти і використовувати нові потенційні можливості швидше та ефективніше; обирати оптимальну дорогу розвитку і уникати небезпек; приймати зважені рішення. Правильно і вчасно прийняті стратегічні рішення відіграють сьогодні ключову роль в успішній зовнішньополітичній діяльності. Саме вони дають можливість говорити про її результативність або нерезультативність.

Модель побудови психологічного портрета президента виглядає наступним чином. Спочатку надається коротка біографія тієї особи, яка досліджується. Розпочинаючи з дитинства і закінчуючи президентською каденцією, відслідковуються значущі події у його житті, які суттєво вплинули на формування особистісної поведінки. В дитячі роки особлива увага приділяється ролі батьків, домінування матері чи батька, впливу оточення: товаришів зі школи, вулиці і навіть злочинних угруповань. Подальша ділова та політична кар'єра політичного лідера, що досліджується, значною мірою залежала від тієї освіти, яку він отримав у молоді роки, а потім і протягом усього життя. Цікавими є і вивчення його кар'єрного зростання, просування по службі, аналіз позитивних рис характеру, які забезпечували успіх у цій справі [2].

Наступним розділом SWOT-аналізу щодо зображення психологічних портретів політичних лідерів є резюме, в якому надається короткий аналіз головних досягнень чи невдач на найвищій посаді, яку займав політичний лідер. Зазначається, як його сприймали та сприймають пересічні громадяни України, яку оцінку дають його діяльності, який політичний рейтинг він має.

Подальшою рубрикою SWOT-аналізу є S (strength — сила). Вона пов'язана переважно з позитивною ресурсною базою політичного актора. Для цього необхідно скласти перелік параметрів, за якими оцінює цей політичний лідер, по кожному параметру визначити, що є його сильною стороною [3].

Тому важливою є відповідь на питання: чи політичний лідер відповідає категорії “нових політиків”, чи можна його віднести до “лідерів нового покоління”. Чи є в нього високі електоральні шанси та можливість при мобілізації всіх ресурсів і потенціалів, при створенні ефективних виборчих комбінацій виграти президентські вибори або створити більшість у Верховній Раді.

Важливу роль у цьому аналізі відіграє так звана іміджева легенда — як негативна, так і позитивна; наявність яскравої та успішної політичної кар'єри

і тих позитивних якостей характеру, які допомогли її досягти; переваги над сильними політичними конкурентами в “його” політичній ніші; зв’язки з міжнародними фінансовими лобі і неформальними центрами ухвалення рішень (так званий “Global Government”); наявність в українській політиці віртуальних “катастрофічних факторів” в особі інших небезпечних для держави та бізнесу лідерів, які змушують бізнес-еліти до об’єднання заради підтримки цього кандидата; присутність харизми, вміння просто та доступно спілкуватися з пересічними громадянами, наявність самокритики; висока ймовірність створення потужної політичної сили, яка буде підтримувати його у Верховній Раді та в суспільстві в цілому.

Черговим розділом SWOT-аналізу є слабкі сторони (Weakness), який пов’язаний насамперед з негативною ресурсною базою політичного лідера. Як і в першому випадку, для цього необхідно скласти перелік параметрів, за якими він оцінюється, та по кожному параметру визначити, що є його слабкою стороною [4].

Спробуємо визначити, що в цій частині дослідження є визначальним:

1. Відсутність публічного, чималого досвіду в політиці, а саме: не приймав самостійних рішень, не ризикував власним життям і свободою заради досягнення політичної мети, не ніс відповідальності за інших людей, не боровся за справедливість.

2. Основний мотив електоральної підтримки — не підтримка передвиборчої програми політика чи його власна харизма, а відсутність політиків, які можуть скласти достойну конкуренцію на електоральному полі.

3. Брак справжньої стратегії розвитку України.

4. Обмаль власних здібностей для визначення мети приходу до влади та відповідного стратегічного мислення для створення програми виходу із системної кризи, в якій знаходиться Україна.

5. Відсутність якої б то не було історіософської мотивації волі до влади, відсутність української ідеї, як головного мотиву здійснення владних повноважень, нечітке бачення подальшого шляху розвитку України.

6. Відсутність ефективної команди політичних соратників, яких замінюють ситуативні кон’юнктуристи.

7. Феномен політика, який надто впевнений у собі та демонструє це переконання невпадат.

8. Відсутність реальних політичних досягнень і правдивої політичної суб’єктності.

9. Відсутність реального політичного суб’єкта, зацікавленого в підтримці політика.

10. Створення під політика маніпулятивного, неефективного та незрозумілого більшості виборців проекту.

11. Ефект “дутого рейтингу”: значні рейтингові показники утворюються за рахунок маніпуляцій соціологів.

12. Відсутність підтримки “духовних лідерів нації”, представників науки, культури, лідерів громадської думки.

13. Регіональна ідентичність: гра на протиріччях Захід – Схід.

14. Психологічна слабкість, невпевненість, постійна розгубленість, а також любов до лестощів і похвал.

15. Відсутність акумульованого передвиборчого фінансового ресурсу під політика.

16. Сумніви щодо його можливості прийти до влади відлякують потенційних спонсорів.

17. Небажання провідних українських політтехнологів мати справу на президентських і парламентських виборах з передвиборчими проектами політика.

Другі дві позиції — можливості та загрози — пов'язані здебільшого зі структуруванням ситуації і факторами зовнішнього середовища [5].

Зупинимося спочатку на Можливостях (Opportunities). Можливість позиціонувати політичного лідера в емоційно насиченій апокаліптичній перспективі — як “останню надію нації”, як “останній шанс України” та ін. Вірогідність створити під нього елітний та електоральний ефект “сніжного кому”, тобто коли панічна поведінка великих груп, в яких більшість копіює поведінку і дії меншості. Підтримка політика бізнесовим лобі, серед якого відомі олігархи, багаті, які контролюють потужні медіа-ресурси: телерадіоканали, інтернет-видання, газети та ін. Можливість мобілізувати під нього ефективні інтелектуальні сили, наприклад, різноманітні фонди, волонтерські, благодійні організації. Використання регіонального походження політичного лідера, походження батьків, як позитивної іміджевої деталі, яка може вплинути в боротьбі за електорат даного регіону. Гіпотетична можливість створення консенсусу представниками різних українських еліт навколо фігури цього політика, як перспективного кандидата в президенти.

Важливим є і те, чи має політичний лідер особистий інтерес і задоволення від участі у політичному процесі, крім досягнення поставлених цілей. У цьому контексті, відповідно до теорії психології, він, перебуваючи в “драйвовому” стані, може істотно підвищувати власні можливості, наприклад, прискорювати процес мислення, логічного аналізу, реакції тощо. Тобто уміння розганяти власну психіку для вирішення складних завдань і досягнення необхідних результатів у короткі терміни. Важливими є і наявність у кандидата сильної волі, сформованого особистого стрижня, використання будь-яких методів, що забезпечують результат, не зважаючи ні на мораль, ні на громадську думку. Використання політиком, особливо жіночої статі, своєї приємної зовнішності, жіночого шарму та вміння вести переговори.

Надзвичайно важливим є розділ SWOT-аналізу, у якому досліджуються загрози (Threats) політика [6]:

1. Використання політичного лідера як свідомо “технологічного” кандидата на президентських виборах.

2. Ставлення до нього як до одного з основних конкурентів з боку провідних політичних блоків і угруповань.

3. Нединамічність рейтингу або його постійне зниження.

4. Низький рівень потенційної міфологізації публічного образу.

5. Проблема електорального сприйняття публічного образу, в якому позиціонується його негативні асоціації з образом “олігарха”, “приспосованця”, “бандита”, “недолугого оратора”.

6. Особистісні негативні іміджеві фактори, включаючи поведінку на прямих телеефірах, публічних виступах.

Відсутність підтвердження іміджу “інтелектуала”, неможливо згадати жодної наукової за жанром його доповіді, виступу, статті, книги. Радше його можна позиціонувати як “дутого інтелектуала”. Публічна ангажованість зв'язком політичного лідера з одіозними фігурами в політиці та бізнесі.

До найбільш вірогідних загроз, які реально стоять перед політичним лідером, відносять можливу переоцінку власних можливостей і перспектив. Важливим є і склад його мислення, чи є він більш тактиком, ніж стратегом. Тому для нього існує проблема відсутності глибокого аналізу при прийнятті конкретних рішень, волюнтаризм під час визначення стратегічних напрямів ведення виборчої програми, особливо коли політичному лідеру на системному рівні не вистачає цілісного бачення картини і її можливих змін як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі. Додатковою загрозою є величезна концентрація на своїй головній меті – отримання максимальної влади в Україні. У цьому випадку на шляху до цієї мети він не зупиняється ні перед чим, максимально використовуючи як технічні засоби, так і людські ресурси. З цієї точки зору він зраджує своїм соратникам з надзвичайною легкістю, фактично перебуваючи на самоті. Слідування кредо відомого класика політичної думки Макіавеллі про те, що “мета виправдовує всі засоби”, може стати фатальним для політичного лідера, за яке він може заплатити надто високу ціну за отримані результати [7].

Таким чином, використання SWOT-аналізу для створення психологічних портретів політичних лідерів України новітньої доби є цілком слушним і цікавим з точки зору з'ясування того, хто ж нами керував усі роки незалежності і чому до таких жалюгідних наслідків призвело це урядування.

Джерела

---

1. Коновалова О. В. SWOT-аналіз як основний інструмент стратегічного управління, його переваги і недоліки [Електронний ресурс] // Publishing house Education and Science s.r.o. URL: http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_57671.doc.htm (Назва з екрану).
2. Загальна методика психологічного дослідження [Електронний ресурс] // pidruchniki.com. URL: http://pidruchniki.com/15800119/psihologiya/zagalna_metodika_psihologichnogo_doslidzhennya (Назва з екрану).
3. Як і навщо складати особистий SWOT-аналіз [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичний портал “Четверта влада”. URL: <http://4vlada.com/consultation/41697> (Назва з екрану).
4. Як провести особистий аналіз SWOT [Електронний ресурс] // Гармонія. URL: <http://garmonya.in.ua/yak-provesty-osobystyj-analiz-swot> (Назва з екрану).
5. Ivashkiva Anastassia. SWOT-аналіз личности [Електронний ресурс] // Prezi. URL: <https://prezi.com/qfwnr2txllhx/swot> (Назва з екрану).

6. Романова Е. Личностный SWOT-анализ [Электронный ресурс] // Управленческая Школа Инь. URL: <http://elena-romanova.ru/stati/k-primeneniyu/lichnostnyiy-swot-analiz> (Назва з екрану).
7. Макиавелли Н. Избранные сочинения. М.: Художественная лит., 1982. 503 с.

Ткач Д. І. Використання SWOT-аналізу для зображення психологічних портретів політичних лідерів. Зауважується, що головною метою проведення SWOT-аналізу є отримання достовірних даних про можливості політичного лідера приймати виважені рішення в житті держави, а також ті загрози, що можуть постати перед країною у випадку, коли ухвалення певних рішень буде зроблено волонтаристськи, без врахування висновків експертів і аналізу реальної ситуації в тій чи іншій сфері суспільного життя. Відзначається, що методика проведення SWOT-аналізу передбачає здійснення кількох етапів. Зазначається, що основною перевагою цього методу є простота і доступність його проведення, а також гнучкість і наявність безлічі варіантів. Також це систематизація знань про внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на становлення та подальший розвиток особистості.

Tkach Dmytro. Use of SWOT Analysis for Description of Political Leaders' Psychological Portraits. It is emphasized that the main objective of SWOT analysis is to obtain reliable data on the capabilities of the political leader to make resolute decisions in the life of the state, as well as dealing with the threats that the country may face in case if certain decisions are made voluntaristically, without taking into account expert opinions and analysis of the real situation in one or another sphere of public life. It is noted that SWOT analysis method envisages the implementation of several stages. It is evident that the main advantage of this method is simplicity of its implementation, as well as the flexibility and availability of lots of options. It is also systematization of knowledge about the internal and external factors that influence on the formation and further development of the personality.

Ткач Д. И. Использование SWOT-анализа для изображения психологических портретов политических лидеров. Подчеркивается, что главной целью проведения SWOT-анализа является получение достоверных данных о возможности политического лидера принимать взвешенные решения в жизни государства, а также те угрозы, которые могут возникнуть перед страной в случае, когда принятие определенных решений будет сделано волонтаристски, без учета выводов экспертов и анализа реальной ситуации в той или иной сфере общественной жизни. Отмечается, что методика

проведения SWOT-анализа предполагает осуществление нескольких этапов. Основным преимуществом этого метода является простота и доступность его проведения, а также гибкость и наличие множества вариантов. Также это систематизация знаний о внутренних и внешних факторах, влияющих на становление и дальнейшее развитие личности.

Надійшла 3 жовтня 2017 р.